

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Question No. 6 from Section I and Question No. 12 from Section II are compulsory.
(2) Attempt any three questions from question No. 1 to 5 from Section I and attempt any three questions from question No. 7 to 11 from Section II.
(3) Figures to the right indicate full marks.
(4) Both Sections should be written in the same answer book.

Section I

1. Explain the violation of Women's Rights. 12
2. Explain the effects of Natural Disaster on human life. 12
3. Discuss the nature and features of Science. 12
4. Discuss the factors affecting on Health. 12
5. Explain different obstacles of free and compulsory education in India. 12
6. Write short notes (any two) :- 14
 - (a) Barriers in Communication
 - (b) Climate change
 - (c) Air Pollution
 - (d) Importance of Technology
 - (e) Contemporary challenges of Education.

Section II

7. Discuss the 'consumer protection Act 1986'. 12
8. Discuss the 'Self-Actualization Theory' of Prof. Maslow. 12
9. Explain different uses of Satellite Technology. 12
10. Write about the Rural and Urban Disparities. 12
11. Describe the advantages and disadvantages of Sonography. 12
12. Write short notes (any two) :- 14
 - (a) Eco-Spirituality
 - (b) Nano Technology
 - (c) RTI (Right to Information)
 - (d) Type of Goal Setting
 - (e) Waste Management.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधून प्रश्न क्र. ६ आणि विभाग २ मधून प्रश्न क्र. १२ अनिवार्य आहेत.
 (२) विभाग १ मधील प्रश्न क्र. १ ते ५ पैकी कोणतेही तीन आणि विभाग २ मधील प्रश्न क्र. ७ ते ११ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 (३) उजवीकडे दिलेली अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (४) दोन्ही विभाग एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
 (५) आवश्यक वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

विभाग - १

१. 'स्त्रियांच्या हक्कांची पायमल्ली' स्पष्ट करा.	१२
२. नैसर्गिक आपत्तीचे मानवी जीवनावरील होणारे परिणाम स्पष्ट करा.	१२
३. विज्ञानाचा स्वरूप व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.	१२
४. आरोग्यावर परिणाम करणाऱ्या धटकांची चर्चा करा.	१२
५. भारतात सक्तीच्या आणि नोफत शिक्षणातील विविध अडथळे स्पष्ट करा.	१२
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :-	१४
(अ) संप्रेषणातील अडथळे	
(ब) वातावरण बदल	
(क) हवा प्रदूषण	
(ड) तंत्रज्ञानाचे महत्त्व	
(इ) शिक्षणातील सांगकालीन आव्हाने.	

विभाग २

७. 'ग्राहक संरक्षण कायदा १९८६' चर्चा करा.	१२
८. 'बॅस्लोचा प्रेरणा सिध्दांत' चर्चा करा.	१२
९. अवकाशयान (Satellite) तंत्रज्ञानाचे विविध उपदोग सांगा.	१२
१०. ग्रामीण व शहरी विषमते विषयी लिहा.	१२
११. सोनोग्राफीचे फायदे व तोटे सांगा.	१२
१२. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :-	१४
(अ) अघ्यात्मिक परिस्थितीची	
(ब) नॅनो तंत्रज्ञान	
(क) आर.टि.आय. (नाहिती अधिकार)	
(ड) ध्येय निश्चितीचे प्रकार	
(इ) कचरा व्यवस्थापन.	

- N.B. :** (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.
(3) Tie both the sections together.

Section I

1. Explain the following terms (any five) :— 10
(a) Personal selling	(f) Internet advertising
(b) Financial Advertising	(g) Clutter
(c) Waste in advertising	(h) ASCI
(d) Outdoor advertising	(i) Retail Advertising
(e) Client turnover	(j) Transit Advertising
2. Answer the following (any three) :— 30
- (a) Define advertising. Explain the role of advertising in marketing mix.
(b) Explain the effects of advertising on ---
(i) Consumer price (ii) Production cost.
(c) 'Advertising creates monopolies' Discuss.
(d) What are the services rendered by an advertising agency ?
(e) What are the advantages of newspaper advertising ?
(f) What are the different forms of unethical advertising ?
3. Write short notes on (any two) :— 10
- (a) Merits of radio advertising
(b) Social advertising
(c) Zipping and zapping
(d) Need for Media Research.

Section II

4. Explain the following terms (any five) :— 10
(a) Persuasion	(f) Brand name
(b) USP	(g) Logo
(c) Hard selling skill	(h) Advertising Campaign
(d) Market Segmentation	(i) Slogan
(e) Advertising Budget	(j) Copy.

[TURN OVER

5. Answer the following (any three) :-

30

- What is advertising appeal? What are the essentials of a good advertising appeal?
- Discuss the different buying motives.
- What are the features of a good layout?
- Discuss the techniques of visualisation.
- Discuss the importance of illustration in advertising.
- Explain importance of research in advertising.

6. Write short notes on (any two) :-

10

- Fantasy in Advertising
- AIDA Formula
- Types of headline
- Pre-testing methods of evaluating advertising effectiveness.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) दोन्ही विभागांच्या उत्तरपत्रिका एकत्र बांधाव्यात.
(४) मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.

विभाग - १

१. खालील संज्ञा स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :-

१०

(अ) वैयक्तिक विक्री	(फ) इंटरनेट जाहिरात
(ब) आर्थिक जाहिरात	(ग) जाहिरातीतील अव्यवस्थितपणा
(क) जाहिरातीतील अपव्यय	(ह) ए एस सी आय
(ड) बाह्य जाहिरात	(ई) किरकोळ व्यापान्याची जाहिरात
(ई) ग्राहकांची जाबक	(ज) प्रवासामधील जाहिरात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणत्याही तीन) :-

३०

- जाहिरातीची व्याख्या सांगा. विपणन मिश्रमध्ये जाहिरातीची भूमिका स्पष्ट करा.
- ग्राहक किंमत व वस्तू किंमत यावर जाहिरातीचा होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- 'जाहिरातीमुळे मक्तेदारी निर्माण होते' यावर चर्चा करा.
- जाहिरात एजन्सीमार्फत कोणकोणत्या सेवा दिल्या जातात ?
- वृत्तपत्र जाहिरातीचे फायदे सांगा.

- (फ) अनीतीमत्ता असलेल्या जाहिरातीचे विविध प्रकार सांगा.
३. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही दोहोवर) :-
- (अ) रेडिओ जाहिरातीचे फायदे
(ब) सामाजिक जाहिरात
(क) झीपींग व झॅपिंग
(ड) माध्यम संशोधनाची गरज.

१०

विभाग - २

४. खालील संज्ञा स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :-
- (अ) मन वळविणे (फ) बोधचिन्ह
(ब) यु एस पी (ग) ठसा
(क) कणखरपणे विक्री करण्याचे कौशल्य (ह) जाहिरात मोहिन
(ड) बाजार विभागणी (ई) घोषवाक्य
(ई) जाहिरात अंदाजपत्रक (ज) संहिता.

१०

५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणत्याही तीन) :-
- (अ) जाहिरातीतून आवाहन म्हणजे काय ? चांगल्या आवाहनासाठी आवश्यक घटक सांगा.
(ब) विविध खरेदी प्रेरणा स्पष्ट करा.
(क) चांगल्या आराखड्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
(ड) दृश्यमानताची विविध तंत्रे सांगा.
(ई) जाहिरातीतील चित्रांचे महत्त्व यावर चर्चा करा
(फ) जाहिरातीतील संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३०

६. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही दोहोवर) :-
- (अ) जाहिरातीतील विलक्षण कल्पना
(ब) ए आय डी ए नमुना
(क) शिर्षकाचे प्रकार
(ड) जाहिरात परिणामाच्या मूल्यांकनाची पूर्व चाचणी पद्धत.

१०

- N.B. : (1) Attempt any five questions.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Who is a Company Secretary? How is he appointed? 10
(b) Briefly explain the procedure for the formation of a company. 10
2. (a) What are the requisites of a valid meeting. 10
(b) What is Annual General Meeting? What business is transacted in it? 10
3. (a) What is 'Memorandum of Association'? Explain its clauses. 10
(b) Explain the different methods of voting. 10
4. (a) Explain the procedure of making calls. 10
(b) What is 'Proxy'? Explain legal provisions regarding proxy. 10
5. (a) How can membership of a company be acquired? 10
(b) State the duties of the chairman of a company meeting. 10
6. (a) What is 'Quorum'? State the statutory conditions regarding quorum. 10
(b) What are the duties of a Company Auditor? 10
7. (a) Briefly explain the different methods of borrowing of a company. 10
(b) State the powers of a Director of a company. 10
8. Distinguish between any two of the following :— 20
(a) Share and Debenture
(b) Forfeiture and Surrender of Shares.
(c) Private Company and Public Company.
(d) Ordinary Resolution and Special Resolution.
9. Give specimen of any two of the following :— 20
(a) Notice of Statutory Meeting (c) Letter of Allotment
(b) Share Certificate (d) Letter of Regret.
10. Write short notes on any four of the following :— 20
(a) Prospectus (d) Register of Members
(b) Board Meeting (e) Interest
(c) Qualification of a Company Secretary (f) Minutes of meeting.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) उबवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण घेनावेत.
१. (अ) कंपनी सचिव कोण असतो ? त्याची नेमणूक कशी होते ? १०
 (ब) कंपनी स्थापनेची कार्यपद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा. १०
२. (अ) कंपनीच्या कार्यदेशीर सभेच्या अत्यावश्यक बाबी कोणत्या ? १०
 (ब) वार्षिक सर्वसाधारण सभा म्हणजे काय ? या सभेत कोणते कामकाज केले जाते ? १०
३. (अ) 'घटनापत्रक' म्हणजे काय ? त्यातील कलमे स्पष्ट करा १०
 (ब) मतदानाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. १०
४. (अ) भाग मागणी पद्धती स्पष्ट करा. १०
 (ब) 'प्रतिनिधी' म्हणजे काय ? त्यांच्याबाबतच्या कार्यदेशीर तरतुदींची चर्चा करा. १०
५. (अ) कंपनीचे सभासदत्व कसे प्राप्त केले जाते ? १०
 (ब) कंपनीच्या सभेच्या अध्यक्षीय कर्तव्ये सांगा. १०
६. (अ) 'गणसंख्या' म्हणजे काय ? गणसंख्येच्या वैधानिक अटी कोणत्या ? १०
 (ब) कंपनी हिशोबतपासनीसाठी कर्तव्ये कोणती ? १०
७. (अ) कंपनीच्या कर्ज घेण्याच्या विविध पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा. १०
 (ब) कंपनीच्या संचालकाचे अधिकार कोणते ? १०
८. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंमधील फरक स्पष्ट करा :- २०
 (अ) सममान व कर्बरोखे (क) खाजगी कंपनी व सार्वजनिक कंपनी
 (ब) भागजमी व भागधेचे सनर्पण (ड) सर्वसाधारण ठराव व विशेष ठराव.
९. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे नमुने द्या :- २०
 (अ) वैधानिक सभेची सूचना (क) भाग वाटप पत्र
 (ब) भाग दाखला (ड) शोचनीय सूचना.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही चारोंवर संक्षिप्त टीपा लिहा :- २०
 (अ) माहितीपत्रक (ड) भागधारक नोंदवही
 (ब) संचालक मंडळाची सभा (इ) व्याज
 (क) कंपनी सचिवाची पावता (फ) सभेचे इतिवृत्त.

- N.B.** (1) Attempt **all** questions.
(2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.
(3) Write the answer of **both** the sections in **one** answer book.

Section I

1. Explain the following terms any **five** :— 10
(a) Seller (e) Free consent
(b) Hire Purchase (f) Voidable Contract
(c) Holder-in-due-course (g) Coercion
(d) Novation (h) Pledge.
2. Answer any **three** from the following :— 30
(a) State various modes of the discharge of contract.
(b) Who can be appointed as agent? State rights and duties of agent.
(c) Explain the concept of "Negotiable instrument". What are its features?
(d) What are the various types of Bailment's?
(e) What is wagering agreement? Distinguish the same with contingent contract.
(f) What is offer and an invitation to offer? State the essentials of valid offer.
3. Write short notes on any **two** :— 10
(a) Doctrine of Caveat Emptor
(b) Dishonour of Cheque
(c) Lalman v/s. Gauri Datt
(d) Void agreement.

Section II

4. Explain the following terms any **five** :— 10
(a) Endorsement (e) Complaint
(b) Partnership Firm (f) Indoor Management
(c) Promoter (g) Sale
(d) Model Bye-laws (h) Consumer Dispute.
5. Answer any **three** from the following :— 30
(a) State the different ways of converting private company into public company.
(b) What is Memorandum of Association? Discuss its various clauses.
(c) What are the various types of societies under Co-operative Societies Act, 1960?
(d) Who is consumer? Why he needs protection?
(e) What are the rights and duties of a partner under the partnership Act, 1932?
(f) Explain the formation of District Forum. State its power.
6. Write short notes on any **two** :— 10
(a) Unfair Trade Practices (c) Appointment of Directors
(b) Certificate of Incorporation (d) Doctrine of Constructive Notice.

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) दोन्ही विभाग एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा (कोणतेही पाच) :- १०
(अ) विक्रेता	(इ) मुक्ततन्पती
(ब) हप्त्यावर खरेदी	(फ) शुन्धकरणीय करार
(क) यथाविधी धारके	(ग) धाक, जबरदस्ती
(ड) कराराने नुतनीकरण	(ह) तारण.
२. कोणत्याही तीन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :- ३०
- (अ) करार समाप्तीचे विविध मार्ग सांगा.
(ब) प्रतिनिधी म्हणून कोणाला नियुक्त करता येते ? प्रतिनिधीचे अधिकार व कर्तव्ये सांगा.
(क) 'चलन दस्तऐवज' (Negotiable Instrument) ही संकल्पना स्पष्ट करा व त्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(ड) निक्षेप म्हणजे काय हे सांगून त्याचे प्रकार लिहा.
(इ) पैजेचा ठराव म्हणजे काय ? पैजेचा ठराव व घटनाबलंबी करार यांच्यातील तफावतीची चर्चा करा.
(फ) "आमंत्रण व प्रस्तावला आमंत्रण" म्हणजे काय ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १०
(अ) खरेदीदार साबधान तत्त्व	(क) लालमन विरुद्ध गौरीदत्त
(ब) धनादेशाचे अवमान	(ड) व्यर्थ ठराव.

विभाग २

४. खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा (कोणतेही पाच) :- १०
(अ) पृष्ठांकन	(इ) तक्रार
(ब) भागीदारी संस्था	(फ) अंतर्गत व्यवस्थापन
(क) प्रवर्तक	(ग) विक्री
(ड) आदर्श उपविधि	(ह) तेंटे
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) :- ३०
- (अ) खाजगी कंपनीला सामाजिक कंपनीत मराबर्तित करण्याचे विविध प्रकार सांगा.
(ब) कंपनीचे घटनापत्रक म्हणजे काय ? यातील विविध घटकांची मूद्देसूद चर्चा करा.
(क) सहकारी सोसायटी कायदा १९३० अंतर्गत सोसायटी यांचे प्रकार लिहा.
(ड) ग्राहक म्हणजे काय ? त्याला संरक्षणाची गरज का आहे ?
(इ) भागीदारी अधिनियम १९३२ अंतर्गत भागीदाराचे अधिकार व कर्तव्ये सांगा.
(फ) जिल्हा न्यायालय कसे तयार होते. त्यांचे अधिकार विषय करा.
६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १०
(अ) अनुचित व्यापारी प्रथा	(क) संचालकाची नियुक्ती
(ब) कंपनी नोंदणीचा दाखला	(ड) सुचन गृहीत धरण्याचे तत्त्व.

- N.B.** (1) Attempt all questions.
(2) Figures to the right indicate full marks.
(3) Write the answer of both the sections in **one** answer book.

Section I

1. Explain the following terms any five :— 10
(a) Unilateral mistake (e) Voidable Contract
(b) Noting (f) Pledge
(c) Cross Offer (g) E-Contract
(d) Coercion (h) Pawnee.
2. Answer any three from the following :— 30
(a) What is delivery of goods ? State the rules of delivery of goods.
(b) What is crossing of cheques ? Explain the various types of crossings.
(c) What are the various modes of discharge of contract ?
(d) Who is unpaid seller ? What are the rights and duties of an unpaid seller ?
(e) What are essential features of contract of indemnity ?
(f) Explain the contract of guarantee. What are the various kinds of guarantee ?
3. Write short notes on any two :— 10
(a) Lien (c) Types of goods
(b) Termination of agency (d) Void Agreement.

Section II

4. Explain the following terms any five :— 10
(a) Trade Mark (e) Design
(b) Lifting of corporate veil (f) Appeal
(c) Share holder (g) One man company
(d) Ultra Vires (h) Dominant Position.
5. Answer any three from the following :— 30
(a) What are the anti-competitive activities ?
(b) Explain the difference between the provisions of Companies Act, 2013 and the Companies Act, 1956.
(c) What is prospectus ? What are the contents of prospectus ?
(d) Explain the establishment of National Company Law Tribunal (NCLT) and state the powers and functions of it.
(e) Briefly explain the classification of companies under Companies Act, 1956.
(f) What are the rights of a partner under Partnership Act -1932.
6. Write short notes on any two :— 10
(a) Goodwill of a firm (c) Function of SEBI
(b) Central consumer protection council (d) Geographical indications.

[TURN OVER

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा (कोणतेही पाच) :- १०
(अ) एकतर्फी चुक	(इ) शून्य करणीय करार
(ब) अधि-टीपण	(फ) तारण
(क) विरुद्ध प्रस्ताव	(ग) संश्लेषणीय करार
(ड) धाक, जबरदस्ती	(ह) पॉनी (Pawnee).
२. कोणत्याही तीन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :- ३०
- (अ) वस्तु पाठविणे म्हणजे काय ? वस्तु पाठविण्याचे नियम सांगा.
(ब) "दणदेशाचे रेखांकन" म्हणजे काय ? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
(क) करार समाप्तीचे विविध मार्ग सांगा.
(ड) अदत विक्रेता म्हणजे काय ? अदत विक्रेताचे अधिकार आणि कर्तव्य सांगा.
(इ) "नुकसान भरपाईचे करार" वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(फ) हमी करार म्हणजे काय ? हमी कराराचे प्रकार लिहा.
३. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १०
(अ) भारणाधिकार (Lien)	(क) वस्तूचे प्रकार
(ब) एजन्सी समाप्ती	(ड) व्यर्थ ठराव.

विभाग २

४. खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा (कोणतेही पाच) :- १०
(अ) व्यावसाय चिन्ह	(इ) डिझाईन (Design)
(ब) कंपनीचा पर्दाफाश करणे	(फ) अपील
(क) भागधारक	(ग) एक व्यक्ती कंपनी
(ड) अधिकार मर्यादेपलिकडील कृत्याचे तत्व	(ह) डॉमिनंट पोजिशन.
५. खालील तीन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :- ३०
- (अ) Competition ला मारक ठरणारे घटक कोणते ?
(ब) कंपनी कायदा २०१३ आणि कंपनी कायदा १९२६ यातील तरतुदीमधील फरक समजावून सांगा.
(क) कंपनीचे घटनापत्र म्हणजे काय ? त्यातील कलयांची चर्चा करा.
(ड) राष्ट्रीय कंपनी कायदा न्यायालय (NCLT) बद्दल चर्चा करा. त्याचे अधिकार विशद करा.
(इ) कंपनी म्हणजे काय ? कंपनीचे प्रकार स्पष्ट करा.
(फ) भागीदारी अधिनियम १९३२ अंतर्गत भागीदाराचे अधिकार सांगा.
६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १०
(अ) भागीदारी धंधाचे नावलौकिक	(क) एसईबीआय व त्यांचे कार्य
(ब) केंद्रीय ग्राहक संरक्षण परिषद	(ड) Geographical indications.

Business Economics - (P-II)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. : (1) Question Nos. 1 and 6 are compulsory.
 (2) Besides compulsory questions attempt any two questions from each section.
 (3) Figures to the right indicate full marks.
 (4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Section I

1. (a) Define the following concepts (any four) :— 10
 (i) Circular flow of national income
 (ii) Prosperity
 (iii) Money supply
 (iv) Velocity of circulation of money
 (v) Commercial bank
 (vi) Monetary policy
- (b) Distinguish between (any two):— 8
 (i) Prosperity and Depression
 (ii) Supply of money and demand for money
 (iii) Quantitative instrument and Qualitative instruments of monetary policy.
2. (a) State the circular flow of income in a two sector closed economy. 8
 (b) Explain the different phases of a trade cycle. 8
3. (a) Explain the meaning and functions of money. 8
 (b) Discuss the various causes of inflation. 8
4. (a) Explain the meaning and objectives of monetary policy. 8
 (b) Explain the derivation of LM curve. 8
5. Write notes on any two of the following :— 16
 (a) Meaning and working of investment Multiplier.
 (b) Keynes approach to demand for money.
 (c) Measures to control inflation.
 (d) Assets and liability of commercial bank

[TURN OVER

Section II

6. (a) Define the following concepts. (any four) :— 10
- (i) New industrial policy.
 - (ii) Unorganized sector.
 - (iii) Public Distribution system.
 - (iv) Small scale industry.
 - (v) Public sector banks.
 - (vi) Reserve Bank of India.
- (b) Distinguish between. (any two) :— 8
- (i) Rural unemployment and Urban unemployment.
 - (ii) Agriculture and industry.
 - (iii) MRTP and Competition Act.
7. (a) Critically examine the New Industrial Policy 1991. 8
- (b) What are the measures taken by the government to promote education ? 8
8. (a) Explain the causes of low agriculture productivity in India. 8
- (b) Discuss the important role of small scale sector in Indian economy. 8
9. (a) Examine the progress of commercial banking after the reforms in 1991. 8
- (b) Discuss the development functions of RBI. 8
10. Write notes on any two of the following :— 16
- (a) Concept of Inclusive growth.
 - (b) Causes of unemployment in India.
 - (c) Food security in India.
 - (d) Recent developments in RBI's monetary policy.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ आणि ६ अनिवार्य आहेत.
 (२) अनिवार्य प्रश्नांशिवाय प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात..
 (४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग १

१. (अ) खालिल संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार):-- १०
 (१) राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्रिय प्रवाह
 (२) समृद्धि
 (३) पैशाचा पुरवठा
 (४) पैशाचा भ्रमणवेग
 (५) व्यापारी बँक
 (६) मौद्रिक धोरण
- (ब) फरक स्पष्ट करा (कोणतेही दोन):-- ८
 (१) समृद्धि आणि मंदी
 (२) पैशाची मागणी आणि पैशाचा पुरवठा
 (३) मौद्रिक धोरणाची संख्यात्मक आणि गुणात्मक साधने.
२. (अ) बंदिस्त अर्थव्यवस्थेतील द्विक्षेत्रीय चक्राकार उत्पन्नाचा प्रवाह सांगा. ८
 (ब) व्यापार चक्राच्या विविध अवस्था स्पष्ट करा. ८
३. (अ) पैशाचा अर्थ सांगून त्याची कार्ये स्पष्ट करा. ८
 (ब) भ्रमणवाढीच्या विविध कारणांची चर्चा करा. ८
४. (अ) मौद्रिक धोरणाचा अर्थ आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. ८
 (ब) LM वक्र स्पष्ट करा. ८
५. कोणत्याही दोहोंवर स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा :-- १६
 (अ) गुंतवणुक गुणकाचा अर्थ आणि कार्ये
 (ब) केन्सचा पैशाच्या मागणीचा सिद्धांत
 (क) भावाभाह रोखण्याचे उपाय
 (ड) व्यापारी बँकांची मालमत्ता व देयता

[TURN OVER

विभाग २

६. (अ) खालिल संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार):-- १०
(१) नवीन औद्योगिक धोरण	(४) लघुउद्योग
(२) असंगठित क्षेत्र	(५) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँका
(३) सार्वजनिक वितरण प्रणाली	(६) आर.बि.आय. (RBI)
- (ब) फरक स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :-- ८
(१) ग्रामिण आणि शहरी बेरोजगारी
(२) कृषी आणि उद्योग क्षेत्र
(३) MRIP आणि स्पर्धा कायदा.
७. (अ) १९९१च्या नवीन औद्योगिक धोरणाचे टिकात्मक परिक्षण करा. ८
- (ब) शिक्षणाच्या प्रसारासाठी सरकारने कोणते उपाय योजिले आहेत ? ८
८. (अ) भारतातील कृषी क्षेत्राची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे सांगा. ८
- (ब) भारतातील लघुउद्योगाच्या भूमिकेची चर्चा करा. ८
९. (अ) १९९१च्या बँकिंग सुधारणेनंतर व्यापारी बँकांच्या प्रगतीचे परिक्षण करा. ८
- (ब) भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या (RBI) निकासात्मक कार्याची चर्चा करा. ८
१०. कोणत्याही दोहोंवर स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा :-- १६
(अ) सर्वासमावेशक वृद्धिची संकल्पना
(ब) भारतातील बेरोजगारीची कारणे
(क) भारतातील अन्न सुरक्षा
(ड) भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या (RBI) मौद्रिक धोरणात अलिकडील काळात झालेले बदल.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate marks assigned to the questions.

Section I

1. Attempt any two questions from the following :- 16
- (a) Explain in brief various principles of Management.
 - (b) Discuss various features of Management Information System.
 - (c) What is MBO ? Explain its advantages.
 - (d) Discuss various techniques of Decision Making.
2. Attempt any two questions from the following :- 16
- (a) Discuss in brief various Types of Organisation.
 - (b) Explain various features of Matrix Organisation.
 - (c) Write in brief the scope of Corporate Social Responsibility.
 - (d) Discuss various effects of stress.
3. Write short notes on any three of the following :- 18
- (a) Managerial Skills.
 - (b) Steps in the Process of Decision Making.
 - (c) Factors influencing Span of Control.
 - (d) Barriers to Management Change.
 - (e) Need of Corporate Governance.
 - (f) Importance of Planning.

[TURN OVER

Section II

4. Attempt any two questions of the following :- 16
- (a) Discuss various objectives of Production Planning and Control.
 - (b) Explain various techniques of Inventory Control.
 - (c) What is Quality Circle ? Explain its process.
 - (d) Discuss in brief the importance of Service Quality Management.
5. Attempt any two questions of the following :- 16
- (a) Explain the structure of Financial Management.
 - (b) Discuss various functions of Stock Exchange.
 - (c) State and explain in brief different advantages of Lease Financing.
 - (d) Write a detailed note on Micro Finance.
6. Write short notes on any three of the following :- 18
- (a) Steps in Production Planning and Control.
 - (b) Features of Six Sigma.
 - (c) Functions of SEBI.
 - (d) Participants in Derivative Market.
 - (e) Techniques of Quality Control.
 - (f) Features of Venture Capital.
-

(भरती रूपंतर)

(३ ताम)

(एकूण गुण = १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
 (२) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानावी.

विभाग १

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :- १६
- (अ) व्यवस्थापनाची विविध तत्त्वे थोडक्यात स्पष्ट करा.
 (ब) व्यवस्थापकीय माहिती प्रणालीच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
 (क) उद्दिष्टनिष्ठ व्यवस्थापन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे फायदे विशद करा.
 (ड) निर्णय प्रक्रियेची विविध तंत्रांची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :- १६
- (अ) संघटनेच्या विविध प्रकारांची थोडक्यात चर्चा करा.
 (ब) मॅट्रीक्स संघटनेची विविध वैशिष्ट्ये विशद करा.
 (क) कंपन्यांच्या सामाजिक जबाबदारीची व्याप्ती - थोडक्यात टिपण लिहा.
 (ड) तणावांच्या विविध परिणामांची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा :- १८
- (अ) व्यवस्थापकीय कौशल्ये.
 (ब) निर्णय प्रक्रियेतील टप्पे.
 (क) नियंत्रण क्षेत्रावर प्रभाव टाकणारे घटक.
 (ड) व्यवस्थापनातील बदलासंदर्भात अडथळे.
 (इ) उपक्रमाच्या कारभारासंदर्भातील नियमनाची गरज.
 (फ) नियोजनाचे महत्त्व.

विभाग २

४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :- १६
- (अ) उत्पादन नियोजन व नियंत्रणाच्या विविध उद्दिष्टांची चर्चा करा.
- (ब) सामग्री नियंत्रणाची विविध तंत्रे विशद करा.
- (क) गुणवत्ता मंडळ म्हणजे काय ते सांगून त्यांची प्रक्रिया विशद करा.
- (ड) सेवा गुणवत्ता व्यवस्थापनाच्या महत्त्वाची थोडक्यात चर्चा करा.
५. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : १६
- (अ) वित्तीय व्यवस्थापनाची संरचना विशद करा.
- (ब) भाग बाजाराच्या विविध कार्यांची चर्चा करा.
- (क) भाडेहक्क अर्थ सहाय्याचे विविध प्रकारे नमूद करून विशद करा.
- (ड) 'सूक्ष्म वित्त' - विस्तृत टिपण लिहा.
६. खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा :- १८
- (अ) उत्पादन नियोजन व नियंत्रणातील टप्पे.
- (ब) सिक्स सिग्माची वैशिष्ट्ये.
- (क) सेबीचे कार्ये.
- (ड) निर्मिती बाजारातील सहभागी घटक.
- (इ) गुणवत्ता नियंत्रणाची तंत्रे.
- (फ) साहस भांडवलाची वैशिष्ट्ये.

Accounting and Financial Management

(3 Hours)

CP-II

[Total Marks : 100]

- N.B. (1) All questions are compulsory.
 (2) Figures to the indicate full marks.
 (3) Working notes should form the part of the answer.

Section I

1. Jinal and Sameer were in partnership in a wholesale business sharing profits in the proportion of 3 : 2. As from 1st April 2015 they admitted Jatin into partnership giving him one-sixth of the profits. Jatin brought in ₹ 80,000/- in cash of which ₹ 30,000/- were considered as being in payment for his share of goodwill and remaining as his capital. 18

The following Trial Balance was extracted from the books
as on 31st March, 2016

Particular	Debit ₹	Credit ₹
Sales		2,15,725
Purchases	1,25,730	
Discount Received		2,160
Discount Allowed	3,125	
Reserve for doubtful debts		1,200
Sundry debtors	40,200	
Sundry creditors		32,540
Stock (1 st April 2015)	42,820	
Carriage Inward	3,250	
Sundry expenses	7,840	
Motor vehicles	50,000	
Land and Building	80,000	
Cash in hand	5,040	
Telephone expenses	3,240	
Postage and Stationary	2,690	
Rent, rates and Insurance	3,200	
Bad debts	400	
Investments	60,000	
Capital accounts :		
Jinal		65,000
Sameer		35,000
Cash paid by Jatin on 1 st April 2015		80,000
Drawings :		
Jinal	5,000	
Sameer	4,000	
Jatin	2,000	
Bank overdraft		6,920
Total	4,38,535	4,38,535

[TURN OVER]

You are required to prepare the firm's Trading and Profit and Loss Account for the year ending 31st March, 2016 and Balance Sheet as on that date having regard to the following information :

- (a) Stock on 31st March 2016 was ₹ 42,250/-.
- (b) Sundry debtors include item of ₹ 1,200/- due from a customer on account of sales, who has become insolvent.
- (c) Depreciate Land & Building and Motor vehicles at 5% p.a. and 20% p.a. respectively.
- (d) Reserve for doubtful debts is to be maintained at 5% on the sundry debtors.
- (e) Goods value of ₹ 800/- have been destroyed by fire and the insurance company has admitted the claim for ₹ 600/- only.

2. (a) State whether the following statements are **True** or **False** :—

8

- (i) No interest is payable to a New Partner before Admission.
- (ii) On amalgamation of firms, fictitious assets are transferred to the Partner's Capital A/c in their old ratio.
- (iii) Goods distributed as free sample is recorded in the book at selling price.
- (iv) Delivery note voucher is used to record the delivery of goods to the customers.
- (v) Interest on debenture is considered as a revenue expenses.
- (vi) Purchases of furniture should be added to purchase.
- (vii) A purchase order is used for placing order to the vendor for purchase of materials.
- (viii) Partner's loan is an internal liability.

(b) Fill in the blanks :—

8

- (i) Partnership is a legal relationship between persons according to the _____ .
(Contract Act, Companies Act, The Indian partnership Act, 1932)
- (ii) In case of Amalgamation purchase consideration is to be credited to _____ .
(Realization A/c, Partners capital A/c, Cash A/c)
- (iii) Prepaid expenses are shown in the balance sheet on _____ side.
(Assets side, Debit side, Liability side)
- (iv) Assets taken over by the partner is debited to _____ .
(Debited to Partners Capital A/c, Debited to Cash A/c, Credited to Realization A/c)
- (v) Partners can contribute capital either in Cash/Bank or _____ .
(Only in cash, in kinds, By cheque)
- (vi) For amalgamation of Partnership, Accounting Standard _____ is applicable.
(AS- 13, AS-14, AS-15)
- (vii) _____ Voucher records the physical stock or stock in hand.
(Stock journal voucher, Physical stock voucher, Delivery note voucher)
- (viii) After payment of secured creditors _____ creditors should be paid.
(Preferential creditors, Internal creditors, External Creditors.)

3. ABC were in partnership sharing profits and losses equally. They agreed to dissolve their partnership on 30th June 2016, when their balance sheet was as under : 16

Liabilities		₹	Assets		₹
Creditors		38,000	Bank		3,600
Capital :			Debtors		69,000
A	60,000		Stock		75,400
B	45,000		Plant & Machinery		25,000
C	30,000	1,35,000			
		1,73,000			1,73,000

The realizations were as follows :

	Debtors	Plant	Stock	Expenses
July	30000	10000	37000	3000
August	20000	8500	23000	2000
September	10000	—	1000	—

On 30th September remaining debtors amounting to ₹ 9,000/- were taken over by B at 50% of book value.

Prepare statement showing Piecemeal Distribution of Cash under Excess Capital Method.

OR

3. Vijay and Sanjay were carrying on business of supply of hardware as sole traders. Their balance sheets as on 31st March, 2016 are given below : 16

Liabilities	Vijay ₹	Sanjay ₹	Assets	Vijay ₹	Sanjay ₹
Bills Payable	50,000	40,000	Fixed Assets	40,000	50,000
Bank	25,000	—	Stock	50,000	25,000
Overdraft			Book Debts	60,000	55,000
Capital A/c	75,000	1,00,000	Cash Balance	—	10,000
	1,50,000	1,40,000		1,50,000	1,40,000

Both the parties decided to amalgamate their business and form a new partnership firm under the name of M/s Jay on 1st April, 2016. The terms of amalgamation were as follows :

- Fixed assets were to be reduced by 10%.
- Stock of Mr. Vijay to be reduced by 20% and that of Sanjay increased by 10%.
- A reserve for 2.5% to be created against book debts.
- Both the parties to be credited with goodwill of ₹ 25,000 each.
- The bank overdraft of Mr. Vijay is to be paid by him.

You are required to prepare necessary Ledger Accounts in the books of Vijay and Sanjay.

[TURN OVER

Section II

4. A fire occurred in the business premises of M/S White on 15th October, 2016. From the following particulars ascertain the loss of stock and prepare a claim for insurance : 18

Particulars	₹
Stock on 1-1-2015	30,600
Purchases from 1-1-2015 to 31-12-2015	1,22,000
Sales from 1-1-2015 to 31-12-2015	1,80,000
Stock on 31-12-2015	27,000
Purchases from 1-1-2016 to 14-10-2016	1,47,000
Sales from 1-1-2016 to 14-10-2016	1,50,000

The stocks were always valued at 90% of cost. The stock saved was worth ₹ 18,000/-. The amount of the policy was ₹ 63,000/-. There was an average clause in the policy.

5. (a) State whether the following statements are True or False :— 6
- (i) Workmen Compensation Fund is a divisible profit available for redemption of preference shares.
 - (ii) C. R. R. may be used for issue of preference shares.
 - (iii) Discount on issue of debenture is a capital loss.
 - (iv) MIS improves business performance.
 - (v) Debenture holders have a voting right in the company.
 - (vi) Alt + C is a combination to create master at a voucher screen.
 - (vii) Sales of assets should be added to sales.
 - (viii) To select the Purchase voucher a proper key is F-9

- (b) Match the following pairs :— 8

Pair 'A'	Pair 'B'
1. Gross Profit Ratio	a) To Insert voucher
2. Dividend Equalization Reserve	b) General Reserve
3. Securities Premium	c) Purchase day book
4. Alt + I	d) Cancellation of premium on redemption of preference shares
5. Balance on Sinking Fund A/c	e) To delete voucher
6. Purchase A/c	f) Divisible profit
7. Outstanding claim to preference shareholders	g) Current Liabilities
8. Alt+D	h) Relation between Sales and Gross Profit
	i) Capital Reserve

6. The 10% Preference shares due for redemption of 1st April 16, @ 10% premium :

16

The balance sheet of AB Ltd. on 31st March 2016

Liabilities	₹	Assets	₹
10% Redeemable Preference Shares of ₹ 10/- each		I. Fixed Assets	
₹ 7.50 paid up	1,50,000	Land & Buildings	4,95,000
Equity Shares of ₹ 5/- each		Plant & Machinery	1,21,000
₹ 3/- paid up	1,50,000	Furniture	35,000
Security Premium	1,00,000	II. Current Assets	
General Reserve	2,00,000	Stock	40,000
Profit and Loss A/c	1,25,000	Debtors	91,500
10% Debentures	1,00,000	Cash & Bank	1,71,000
Creditors	75,000	Bills Receivable	10,500
Bills Payable	42,000	Prepaid Insurance	1,000
Outstanding Expenses	23,000		
	9,65,000		9,65,000

At the annual general meeting of the company the following resolutions were passed :

- To redeem the 10% Preference shares as per terms and to issue 20,000 Equity shares of ₹ 5/- each at a premium of ₹ 2/- per share.
 - To declare bonus at the rate of ₹ 2/- per Equity share for the purpose of making the said shares fully paid.
 - To issue bonus shares to Equity shareholders including new shares in the ratio of one share for every two shares held.
- Pass the necessary journal entries to record the above transactions.

OR

6. On 1st January 2014 S Ltd. issued 2000, 10% debentures of ₹ 100/- each @ 5% premium, 16
 redeemable at par. The company decided to set aside every year a sum of ₹ 63,440/- to be invested in 5% Govt. securities. The investments were sold at ₹ 1,30,200/- at the end of third year and debentures were redeemed.
 Give journal entries in the books of S Ltd.

- N.B. : (1) All Questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. Answer any two from the following : 20
(a) What is Business ? Explain the features of business.
(b) Bring out the Classification of business objectives. Explain the economic objectives in detail.
(c) Define the term Business Environment. Explain the internal environment in short.
(d) Discuss the positive impacts of privatization.
2. Answer any two from the following . 20
(a) Distinguish between project report and feasibility report.
(b) Explain the role of Government in promotion of business unit.
(c) What are the problems faced by women entrepreneurs in India ? Explain.
(d) Explain the importance of Entrepreneurship.
3. Write short Notes (any two) : 10
(a) Human objectives (b) Globalization.
(c) Trading Blocs (d) Importance of Business.

Section II

4. Answer any two from the following : 20
(a) What is service ? Explain the feature of services.
(b) Discuss the growing opportunities in service sector in India.
(c) What are the types of retailing ? Explain the store formats of retailing.
(d) Explain the major causes responsible for the growth of organized retailing in India.
5. Answer any two from the following : 20
(a) What is ATM ? Explain disadvantages of ATM.
(b) Discuss the importance of logistics.
(c) Explain the features of E-Commerce.
(d) What is online marketing research ? Explain the importance of online marketing Research.
6. Write short Notes (any two) : 10
(a) Advantages of Credit Card. (b) Career options in retailing
(c) BPO (d) B2C.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(२) उजवीकडील अंक हे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : २०

- (अ) व्यवसाय म्हणजे काय ? व्यवसायाची देशिष्टे स्पष्ट करा.
 (ब) व्यवसायाच्या उद्दिष्ट्यांचे वर्गीकरण करा. आर्थिक उद्दिष्ट्ये सविस्तराने स्पष्ट करा.
 (क) व्यवसायिक पर्यावरणाची व्याख्या द्या. अंतर्गत पर्यावरणाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
 (ड) खाजगीकरणाने स्कारत्मक परिणामाची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : २०

- (अ) प्रकल्प अहवाल व व्यवहार्यता अहवाल यातील भेद स्पष्ट करा.
 (ब) व्यवसाय वाढीसंबंधीची सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.
 (क) भारतातील महिला उद्योजकांच्या सामोरे जाण्या लागणाऱ्या समस्या कोणत्या ? स्पष्ट करा.
 (ड) उद्योजकांताचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १०

- (अ) पामबो उद्दिष्ट्ये (ब) जागतिकीकरण
 (क) व्यापारी गट (ड) व्यवसायाचे महत्त्व.

विभाग २

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : २०

- (अ) सेवा म्हणजे काय ? सेवेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 (ब) भारतीय सेवा क्षेत्रातील वाढत्या संधीची चर्चा करा.
 (क) किरकोळ व्यापाराचे प्रकार कोणते ? किरकोळ व्यापाराच्या दुकानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 (ड) भारतवर्षातील संघटित किरकोळ व्यापाराच्या वाढीस जबाबदार असणारी कारणे स्पष्ट करा.

५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा २०

- (अ) ए.टी.एम. म्हणजे काय ? ए.टी.एम. ची तोटे स्पष्ट करा.
 (ब) मॉल पुरवठा व्यवस्थापनाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
 (क) ई-कॉमर्सची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 (ड) ऑनलाईन विपणन संशोधन म्हणजे काय ? ऑनलाईन विपणन संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) . १०

- (अ) क्रेडिट कार्डचे फायदे (ब) किरकोळ व्यापारतील रोजगार संधी
 (क) बी. पी. ओ. (ड) बीरसी.

26

S.Y.B.COM
26